

ÎMPĂRĂȚIA LUI ZAMOLXIS

Andrei Tatulici¹

În numărul doi al revistei Danubius Universitas promiteam că voi descrie o altă mare atracție grecească, situată între primele trei atracții elene, insula Creta. După cum știți, pe 16 martie 2020 a fost instituită starea de urgență pe teritoriul României, pentru a limita răspândirea virusului SARS-COV2, iar din data de 15 mai 2020 țara noastră este în stare de alertă. Foarte mulți dintre noi nu am mai putut pleca către destinațiile pe care le așteptam de atât de mult timp, așa că a trebuit să ne reorientăm către zone mai puțin periculoase. Am început să caut cazări în România, în locuri pe care nu le-am mai vizitat și pentru că nu am fost în Mărginimea Sibiului și nici în Munții Apuseni, am ales aceste destinații. Pentru a vedea cât mai multe obiective turistice am ales să facem două cazări, una în apropierea Sibiului, la Tălmăcel și una în Țara Moșilor, la Beliș.

Primul obiectiv vizitat a fost Palatul Brukenthal din Avrig. Despre Samuel von Brukenthal pot spune că nu știam multe dintre lucrurile pe care le-am aflat cu ocazia acestei vizite pe „domeniul său”. Jurist sas, guvernator al Transilvaniei, colecționar de artă și fondatorul Muzeului din Sibiu, Brukenthal ne-a lăsat o moștenire care trebuie prețuită poate mai mult, fiind nevoie de renovări și reparații masive la reședința de vară și la ansamblul de scări și fântâni, care coboară către zona de restaurante și cazare. Altfel, Palatul Brukenthal este o incursiune în istoria și viața de acum trei sute de ani a sașilor, cu obiceiuri și tradiții foarte interesante, cu meșteșugurile și arta lor, o populație care a trăit într-o comuniune perfectă cu românii.

¹ Redactor, Universitatea Danubius din Galați.

Itinerariul a continuat cu vizitarea Cetății Alba Carolina, a Catedralei Reunificării Neamului și a Catedralei Romano-Catolice *Sfântul Mihail* din Alba Iulia. Construită pentru a apăra Imperiul Habsburgic de furia otomană, Cetatea Alba Carolina a fost ridicată în secolul al XVIII-lea, pe Dealul Citadelei. Îmi doream mult să ajung în Alba Iulia, un loc încărcat de istorie, să vizitez cetatea și să retrăiesc, poate, evenimentele petrecute acolo, ce au schimbat definitiv soarta României. Voința noastră de a deveni un stat unitar și independent a fost mai presus de Imperiul Austro-Ungar, Imperiul Rus și cel Otoman, deși cele trei ne-au însoțit în întreaga noastră existență ca neam, ca un blestem permanent. Dar în ciuda tuturor acestor vicisitudini ale sorții, ne-am ridicat de fiecare dată, dovadă fiind intrarea lui Mihai Viteazul în Alba Iulia, la 1 noiembrie 1599, momentul semnificând unirea principatelor românești. Apoi, tot aici Marea Adunare Națională a consfințit unirea provinciilor locuite de români, la 1 decembrie 1918 și la 15 octombrie 1922 Ferdinand a fost încoronat drept suveran al României mari, în cadrul unei ceremonii ce a avut loc în noua Catedrală Ortodoxă a Reîntregirii Neamului. Am simțit în aceste locuri o vibrație deosebită, un sentiment de mare mândrie și împlinire.

Cu respect pentru cei care muncesc și trăiesc alături de noi, pentru cei care formează familii frumoase, câteodată chiar împreună cu românii, Catedrala Romano - Catholică Sfântul

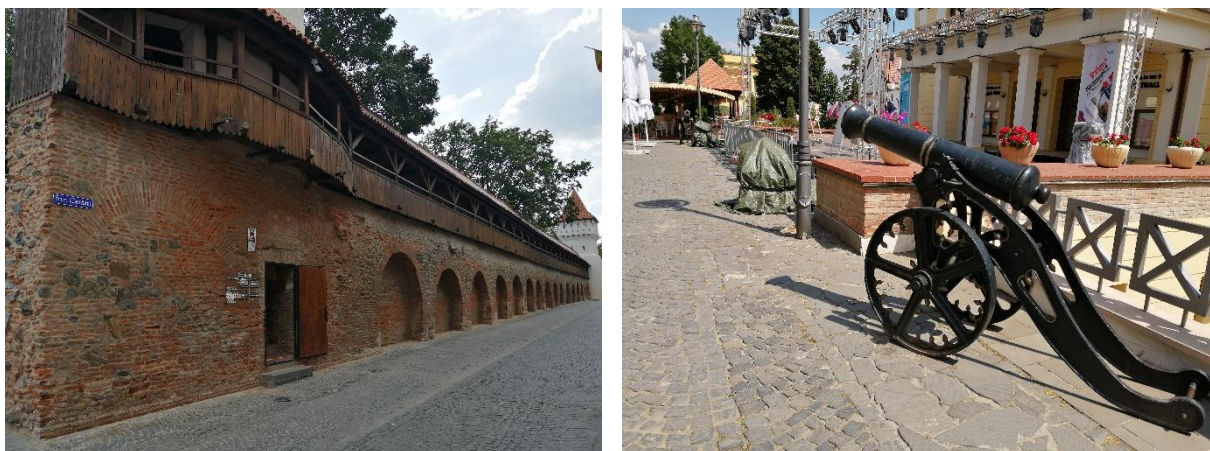
Mihail are un alt aer, o altă vibrație, atât de cunoscută celor care au mai intrat într-o biserică catolică. În interior se află mormântul lui Matia Corvin, regele Ungariei, născut din tată român, Iancu de Hunedoara și mamă ungueroaică, Elisabeta Szilagy. Învins de Ștefan cel Mare la Baia, inamic al lui Vlad Țepeș, pe care l-a și întemnițat zece ani, Matia s-a lovit permanent de problema originii sale. Al doilea cel mai mare rege al Ungariei a găsit până la urmă răspunsul, și anume că se trage din romani, valahii fiind urmașii Romei. A fost o mare eliberare pentru regele țării vecine, eveniment consemnat și printr-o mare efervescență și emancipare a boierilor ardeleni, declanșată de această hilară găselniță.

Următorul obiectiv turistic l-a constituit Sibiu, capitala culturală europeană a anului 2007, împreună cu capitala Luxemburgului. Orașul a fost colonizat în secolul XII de coloniștii sași din teritoriul Rin-Mosela, documentar fiind atestat în 1191 sub numele de Cibinium. În 1366 devine Hermannstadt, iar în 1919 Sibiu. Dezvoltarea sa începe în perioada medievală cu ajutorul breslelor, o dovadă fiind Turnul Olarilor, astăzi renovat și foarte bine întreținut. Deși trecut prin multe conflicte militare, Sibiu nu a căzut niciodată în fața turcilor, importanța sa crescând în timpul Imperiului Habsburgic, când devine capitala Transilvaniei. În Sibiu este atestat primul spital, prima bibliotecă, prima școală, prima farmacie, prima librărie, prima clădire de teatru, primul muzeu, primul pod de fontă, prima bancă cu capital românesc, prima fabrică de bere, prima hidrocentrală, prima grădină zoologică, primul cinematograful în aer liber, prima tipografie și superlativele pot continua, demonstrând că Sibiu este un oraș inovator prin oamenii săi, dar și prin conjunctura istorică.

Cunoscut în special pentru aerul ozonat, Păltinișul, situat la 32 de kilometri de Sibiu este prima stațiune montană din România (1894) și stațiunea situată la cea mai înaltă altitudine din România (1442m). Cei care ajung în Sibiu nu trebuie să rateze Muzeul Brukenthal, primul muzeu din România (1817), format în jurul colecțiilor baronului, care erau alcătuite la început dintr-o pinacotecă, un cabinet de stampe, o bibliotecă și o colecție numismatică. Mai târziu familia a început să cumpere tablouri, astfel extinzând colecțiile și ajungând la un patrimoniu inestimabil.

O altă oprire obligatorie în Sibiu este Complexul Național Muzeal Astra, cea mai importantă instituție etnomuzeală din România. A vernisat prima expoziție pe 19 august 1905 ca Muzeul Asociațiunii. Asociațiunea Transilvană pentru Literatura Română și Cultura Poporului Român este o instituție fondată în 1861 din dorința românilor ardeleni de a-și defini propria identitate etnoculturală, pe fondul emancipării tuturor popoarelor din centrul și sud-estul Europei. Complexul Național Muzeal Astra este alcătuit din mai multe muzee, primul fiind Muzeul Civilizației Populare Tradiționale ASTRA. Acesta se întinde pe 96 de hectare și cuprinde 400 de case, anexe gospodărești și instalații tehnice, oferind vizitatorilor imaginea vieții rurale de pe tot cuprinsul țării noastre. Al doilea este Muzeul de Etnografie și Artă Populară Săsească „Emil Sigerus”, un alt păstrător al culturii și civilizației săsești, fondator al Muzeului Carpatin în anul 1885 și cuprinde cele mai valoroase colecții etnografice cu profil săsesc. Cel de-al treilea se numește Muzeul de Etnografie Universală „Franz Binder”, un alt mare colecționar din Sibiu, care alături de mulți alți donatori au fondat în 1865, în sediul

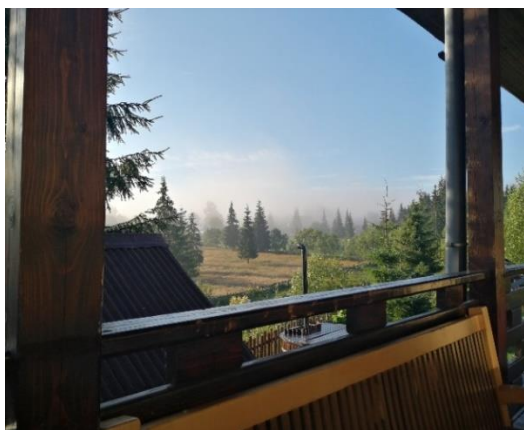
Asociației Micilor Meseriași, o colecție ce mai târziu a devenit singurul muzeu din România profilat pe valorificarea patrimoniului extraeuropean.

După trei zile pline de evenimente și bucurăși de tot ce am văzut în această zonă situată la poalele Munților Cândrel, între Depresiunea Sibiului și Podișul Hârtibaciului și având la zenit Vârful Moldoveanu, ne-am îndreptat spre regiunea cu identitatea românească cea mai bine întipărită în inima și sufletul locuitorilor României, Țara Moșilor.

Ne-am cazat în Beliș, o comună foarte pitorească situată în capătul de est al Parcului Natural Apuseni, la 1200 de metri altitudine, în zona Munților Gilău. În 1970, cam pe unde se varsă pârâul Beliș în Someșul Cald, încep lucrările de amenajare a Barajului Fântânele, care va crea un lac artificial patru ani mai târziu, denumit Beliș-Fântânele. Lucrarea este impresionantă, cu cei 13 kilometri lungime și o suprafață de aproape 10 kmp, dar chiar și cu utilitatea și progresul adus zonei, ascunde povestea tristă a strămutării multor sate care se aflau pe actuala amprență a lacului. Milioan, Pleș, Dădești, Bolojești și Giurcuța de Jos sunt acum de domeniul trecutului și doar în verile secetoase, când nivelul lacului scade foarte mult, se pot vedea ruinele caselor abandonate de moși, cele mai cunoscute fiind ruinele fostei biserici din Giurcuța de Jos.

Belișul nu se oprește doar la istoria strămutării locuitorilor săi, ci ne rezervă încă două povești din zestrea atât de bogată a locului, poate pentru a înțelege de ce există atât de multe steaguri tricolore în zonă, de ce fiecare număr de casă poartă tricolorul nostru atât de drag.

Prima poveste este cea a masacrului din Beliș, un eveniment cumplit în urma căruia aproximativ 50 de civili, în majoritate de etnie română, și-au pierdut viața. Evenimentul pornește de la situația de anarhie de la sfârșitul războiului, dezmembrarea monarhiei și armatei austro-ungare, în care incertitudinea și lipsurile se acutizează, mai ales în rândul soldaților întorși de la război, abrutizați și radicalizați. Peste tot au loc jafuri, țintele predilecte fiind depozitele de alimente pline cu bunurile rechiziționate pentru armată, marile proprietăți funciare maghiare dar și românești. În cazul celor întâmplare pe moșia baronului János Urmánczy, soldații italieni, ruși și sârbi, o parte din cele câteva sute luați prizonieri de armata austro-ungară, au cerut să fie lăsați să plece acasă și să li se dea alimente pentru drum, dar fiind refuzați, au prădat magazia cu alimente, au dat foc întreprinderii și depozitului de cherestea și au jefuit castelul Urmánczy, omorând și patru angajați de pe moșie. Ulterior acestor evenimente și populația comunei a participat la jefuirea conacului, dar și a altor obiective din zonă. Plecat la Huedin, încă din timpul Revoluției Crizantemelor¹, baronul János Urmánczy transmite un mesaj fratelui său, deputatul Nándor Urmánczy, pentru trimiterea unei unități de militari pentru a rezolva situația creată. Ministrul de război al Ungariei aprobă trimiterea unității de militari, fără a ști că scopul său real este înăbușirea în sânge a revoltei. Aici intră în scenă căpitanul k.u.k.² Antoniu Dietrich, un criminal odios, capabil de o ură nesfârșită, care va fi „arhitectul” masacrului din Beliș. Paradoxul face ca această ură să se întoarcă împotriva țării sale, care de altfel nu comandase un astfel de scenariu - tratativele care se desfășurau în acel moment la Arad între Consiliul Național Român Central și Oszkár Jászi, ministrul naționalităților din noul stat maghiar, care trebuia să negocieze menținerea Transilvaniei în frontierele Ungariei, eșuează. Avocatul și ziaristul dr. Aurel Gociman, autorul singurului studiu documentat despre masacrul de la Beliș, afirmă că evenimentele au contribuit la obținerea acordului francez pentru avansarea trupelor românești către zona Munților Apuseni.

Putem spune că Belișul a contribuit prin jertfa sa la consfințirea hotărârii de la 1 Decembrie 1918 de la Alba Iulia, ziua Mării Uniri ce reprezintă Ziua Națională a României.

¹ Revoluția Crizantemelor sau Revoluția Mîija-de-toamnă a fost o revoluție în Ungaria condusă de socialistul Mihály Károlyi, care a sprijinit Consiliul Național Social Democrat Maghiar pentru obținerea independenței față de Imperiul Austro-Ungar.

² kaiserlich und königlich (*imperial și regal*), prescurtată în k. u. k., a fost folosită pentru a desemna „monarhia întregă”, adică instituțiile comune ale ambelor jumătăți ale Austro-Ungariei.

Coborând și mai jos în timp, îl găsim pe Avram Iancu, conducătorul de drept al Țării Moților, comandând armata românilor transilvăneni în 1849, în alianță cu armata austriacă, împotriva trupelor revoluționare maghiare sub conducerea lui Lajos Kossuth. Mărturiile ale acelor vremuri sunt statuia lui Avram Iancu, aflată la mică distanță de monumentul dedicat masacrului din Beliș dar și Crucea Iancului, aflată la mică distanță de baraj. Aici se adună în fiecare an mii de moși să cinstească memoria eroului pașoptist, și victoria repurtată împotriva trupelor imperiale acum 171 de ani.

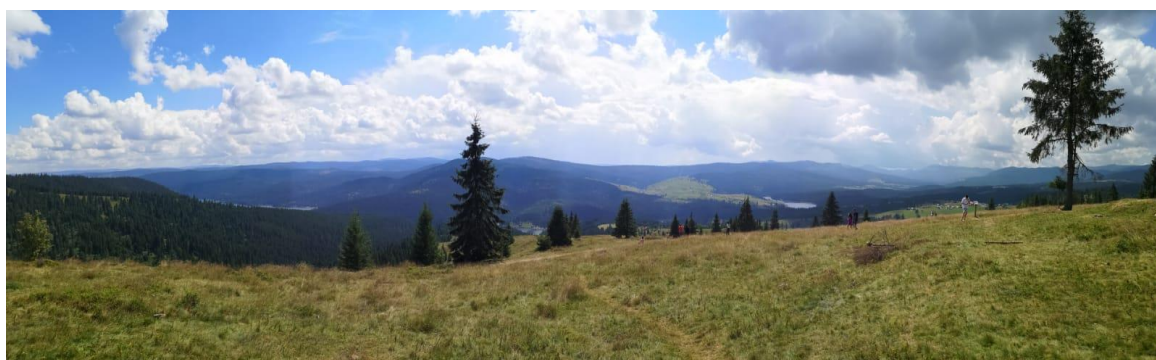
La trei kilometri de cruce, pe un drum de munte, se află Mănăstirea Crucea Iancului cu hramul Sfinților Martiri Brâncoveni, pe care am surprins-o în timpul renovării, fiind pentru mine primul edificiu bisericesc în care văd efectiv cum îi este pictat interiorul.

Impresionat de drumul până la mănăstire, cu valea lină și nuanțele diferite de verde ale pășunii și brazilor, dar și de frumoasele case răsfirate pe dealurile Gilăului, intrăm în Mărișel, cea mai mare comună din Europa. Situată la 1250 de metri altitudine, Mărișel este cel mai întins platou montan locuit din Munții Apuseni. Am căutat mai întâi bustul Pelaghiei Roșu, luptătoare pașoptistă, care a condus în luptă femeile din Mărișel. În a doua luptă de la Mărișel, a declanșat un atac călare asupra armatei maghiare, care crezând că este atacată de cavaleria moților, s-a retras în debandadă. Fiul său Andrei (Andrei), centurion în oastea lui Avram Iancu a condus lăncierii români alături de mama sa.

Apoi am pornit pe lungul drum făcut din ordinul Mareșalului Antonescu, cu puțin timp înainte ca al doilea război mondial să izbucnescă. Drumul te duce către Țâcla Gavrii, o stâncă care iese din peretele muntelui, care îți indică că ai intrat în Împărăția lui Zamolxis. Este unul

dintre locurile cele mai frumoase pe care le-am văzut vreodată în viața mea. Mergi printre nori și mai sus, deasupra lor, cu brazii lângă tine pe un drum ce șerpuiește atât de frumos, încât nu mai poți scoate nici un cuvânt.

Dar Mărișelul nu se termină aici. Muzeul Satului, Observatorul Astronomic, Hidrocentrala Mărișel, Vârful Bătrâna și Vârful Grohotu sunt alte repere de văzut ale zonei. Tradițiile și obiceiurile moșilor s-au păstrat până în zilele noastre prin meșteșuguri și ateliere de lucru, Ansamblul Mărișeana și așa-numiții „Junii-Mărișelului”, incluși în patrimoniul UNESCO.

Pe drumul spre Cluj, am vizitat cascada Răchițele, numită și Vălul Miresei, care este una dintre cele mai frumoase cascade din România. Căderea de apă este de peste 30 de metri, cu două trepte. La baza treptei de sus se află o marmită adâncă, cu diametrul de 10 metri, care asigură o dispersie a apei ce seamănă cu un voal. O legendă veche spune că de pe stâncile abrupte ar fi căzut o mireasă, iar voalul ei ar fi rămas agățat pe peretele muntelui. Acolo nuntașii s-ar fi oprit și ar fi început să plângă, formându-se astfel cascada. Iarna, peretele stâncos îngheață, este un loc excelent de escaladă pentru cei pasionați de acest sport.

Vacanța în România în această parte a țării mi-a oferit încă o dată proba că țara mea este de o frumusețe rară, care mai are încă multe surprize care așteaptă a fi descoperite. Păstrez în suflet câte o amintire din fiecare loc pe care l-am văzut, ca un cadou pe care îl desfac de câte ori am nevoie să-mi amintesc ceva plăcut.